

Türk Diş Hekimliği Öğrencilerinde Mesleki Değerlendirme Ölçeğinin Geçerliliği ve Güvenilirliği

Validity and Reliability of the Professionalism Assessment Scale in Turkish Dental Students

Kamber KAŞALI¹

Didem ÖZKAL EMİNOĞLU²

Şifa DEMİRER²

Esra ÇINAR TANRIVERDİ³

¹ Atatürk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Temel Tıp Bilimleri, Biyoistatistik ve Tıp Bilişimi Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

² Atatürk Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Periodontoloji Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

³ Atatürk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Temel Tıp Bilimleri, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada diş hekimliği öğrencilerine, Tanrıverdi ve arkadaşlarının, Türkçeye uyarlamış oldukları Mesleki Değerlendirme Ölçeği kullanılarak diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin diş hekimliği mesleğine yönelik mesleki tutumlarının belirlenmesi ve ölçeğin geçerlilik, güvenilirliğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntemler: İlk olarak Tanrıverdi ve arkadaşlarının, Türkçeye uyarlamış oldukları Mesleki Değerlendirme Ölçeği diş hekimliği öğrencilerinin anlayabileceği şekilde diş hekimleri ve dil uzmanları tarafından güncellenmiştir. Veri toplamaya başlamadan önce 30 öğrenci ile bir pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için test-tekrar test, madde korelasyonları, split-half analizi ve Cronbach's alpha katsayısı değerlendirilmiştir. İstatistiksel analizler için SPSS 25.0 ve JAMOVI 2.5.3.0 paket programları kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların %37,8 erkek iken %62,2'si kadın idi. Ayrıca çoğunlukla (%27,9) 3. Sınıf ve %86,2 si uzman olmak isteyenlerden oluşmaktadır. Mesleki Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalaması $94,41 \pm 11,19$ 'tür. Ölçeğin "empati ve hümanizm", "mesleki ilişki ve gelişim" ve "sorumluluk" olmak üzere üç faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,90; Spearman-Brown ve Guttman split-half katsayılarının her ikisi de 0,82'dur. Test-tekrar test ölçümleri arasındaki sınıf içi korelasyon katsayısı 0,70'dir. Doğrulayıcı faktör analizi, ölçeğin orijinal versiyonu için uygun bir model olduğunu göstermiştir ($\chi^2 / df = 2.33$, RMSEA = 0,061, SRMR= 0,052, CFI = 0,901).

Sonuç: Mesleki Değerlendirme Ölçeği'nin Diş Hekimliği versiyonu, Türkiye'deki diş hekimliği öğrencilerinin Mesleki tutumlarını belirlemek için geçerli ve güvenilir bir araçtır.

Anahtar Kelimeler: Diş hekimliği, meslek, öğrenciler, validasyon çalışması

ABSTRACT

Objective: In this study, it was aimed to determine the professionalism attitudes of dental students towards the dental profession and to evaluate the validity and reliability of the scale by using the Professionalism Evaluation Scale adapted into Turkish by Tanrıverdi et al.

Methods: First, the Professionalism Assessment Scale adapted into Turkish by Tanrıverdi ve ark. was updated by dentists and linguists so that it could be understood by dental students. Before data collection, a pilot study was conducted with 30 students. Confirmatory factor analysis was conducted for construct validity. Test-retest, item correlations, split-half analysis and Cronbach's alpha coefficient were evaluated to determine the reliability of the scale. SPSS 25.0 and JAMOVI 2.5.3.0 package programs were used for statistical analysis. Statistical significance level was accepted as $p < .05$.

Results: 37.8% of the participants were male, 62.2% were female. In addition, most of them (27.9%) were 3rd year and 86.2% of them were interested in specialization. The mean total score of the Professionalism Assessment Scale was 94.41 ± 11.19 . The three-factor structure of the scale as "empathy and humanism", "professional relationship and development" and "responsibility" was confirmed. Cronbach's alpha coefficient was 0.90, and both Spearman-Brown and Guttman split-half coefficients were 0.82. The intraclass correlation coefficient between test-retest measurements was 0.70. Confirmatory factor analysis showed that the model was appropriate for the original version of the scale ($\chi^2 / df = 2.33$, RMSEA = 0.061, SRMR= 0.052, CFI = 0.901).

Conclusion: The Dentistry version of the Professionalism Rating Scale is a valid and reliable instrument to determine the professionalism attitudes of dental students in Türkiye.

Keywords: Dentistry, professionalism, students, validation study

Geliş Tarihi/Received 13.08.2024
Kabul Tarihi/Accepted 21.10.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 28.10.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Didem Özkal Eminoğlu

E-mail: didem.ozkal@atauni.edu.tr

Cite this article: Kaşalı, K., Özkal Eminoğlu, D., Demirer, Ş., & Çınar Tanrıverdi, E. (2024). Validity and Reliability of the Professionalism Assessment Scale in Turkish Dental Students. *Current Research in Health Sciences*, 1(3): 115-122.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Profesyonellik; hekimin toplum ile sözleşmesini oluşturan tutum, değer, ilişki ve toplum güvenini kazanabilmek için ihtiyaç duyulan davranışlar bütünüdür (Husain ve ark., 2018; Riley & Kumar, 2012; Tallis, 2006). Profesyonellik; tıbbi bilgi, beceri ve vicdanlı davranış dahil olmak üzere hekimin her yönden mükemmelliği ile ilgilidir (Bahaziq & Crosby, 2011; Reed ve ark., 2008). Amerikan Dahiliye Kurumu (ABIM), profesyonelliği "tıbbın toplumla sözleşmesi" olarak belirtmektedir. Amerikan Dahiliye Kurulu profesyonelliğin bileşenlerini fedakarlık, hesap verebilirlik, mükemmellik, görev, onur, dürüstlük ve başkalarına saygılı olmak üzere gruplandırır (Cohen, 2006). Bu ilkelere ek olarak profesyonellik aynı zamanda mesleki yeterlilik, sorumluluk, hasta gizliliği, tedavi kalitesinin iyileştirilmesi, sınırlı kaynakların adil kullanımı, çıkar çatışmalarının yönetimi ve sürekli mesleki gelişim gibi yükümlülükler de içermektedir (Swing, 2007).

Tıp eğitiminde önde gelen kurumlar profesyonelliğin önemini kabul etmiş ve temel ilkelerini hasta refahı, sosyal adalet, hasta özerkliğinin önceliği olarak belirtmiştir. Günümüzde hastalar ve toplum ile beraber tıp dernekleri ve akreditasyon kurulları da hekimlerin profesyonel olmasını beklemektedir (Merle ve ark., 2022; Sox, 2002; Swing, 2007). Profesyonel tutumlar, uygun hasta bakımı ile güvenliği sağlayarak olumsuz tıbbi olayları önleyebilmektedir. Bunun aksine profesyonel olmayan tutum ve davranışlar hasta bakımını olumsuz etkileyerek hasta güvenliğini tehlikeye atmaktadır (Goold & Lipkin Jr, 1999). Ortaya çıkan uygunsuz davranışlar, profesyonellik ihlalleri ve çıkar

çatışmaları; sağlık kurumları, tıp toplulukları ve akreditasyon kuruluşları tarafından profesyonelliğin öğretilmesi ve değerlendirilmesini teşvik etmiştir (Brennan & Monson, 2014; Campbell ve ark., 2007). Tarihsel olarak etik ve profesyonelliğin usta-çırak ilişkisi ile kazanılabileceği varsayılmıştır. Profesyonellik eğitimin her seviyesinde öğrenilen ve öğretilen en önemli konular arasındadır. Stajyer hekimlerin mezun olmadan önce sahip olması gereken temel yeterliliklerden biridir (Riley & Kumar, 2012; Wensing & Kersnik, 2012). Bu konuda yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre profesyonellik öğretmek, öğrencilerin tutumlarında %48'den %84'e varan olumlu değişikliklere yol açmaktadır (Elcin ve ark., 2006).

Geleceğin profesyonelleri olan dış hekimliği öğrencileri her bakımdan donanımlı olmalıdır, Dış hekimliği fakülteleri eğitimi öğrencilerinin girişinden mezuniyetine kadar her aşamada öğrencilere profesyonelliği kazandırmayı hedeflemektedir. Öğrencilerin ilk senelerinde deneyimlediği prelinik eğitim süreci ve daha sonrasında devam eden klinik pratik eğitimlerinde öğretim üyeleri, uzmanlar ve asistanlarından birebir almış oldukları eğitim ile mesleklerine profesyonel açıdan bakabilmeyi öğrenmektedirler. Klinik eğitim dönemlerinde her bir hasta ile pekişen profesyonel yaklaşımın mezuniyet sürecine kadar temel yeterlilik seviyesine ulaşması hedeflenmektedir. Bu çalışmada dış hekimliği öğrencilerine, Tanrıverdi ve arkadaşlarının, Türkçeye uyarlamış oldukları PAS ölçeği (Tanrıverdi ve ark., 2023) kullanılarak dış hekimliği fakültesi öğrencilerinin dış hekimliği mesleğine yönelik profesyonellik tutumlarının belirlenmesi ve ölçeğin geçerlilik, güvenilirliğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 1. Mesleki Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçe versiyonu

Madde 1	Hekim hasta bakarken önyargılarını bir kenara bırakmalıdır.
Madde 2	Hekimin mevcut kötü ruh hali hasta bakımını etkilememelidir.
Madde 3	Hekim hastalarıyla saygılı bir ilişki içinde olmalıdır.
Madde 4	Hekim iş arkadaşlarıyla saygılı bir ilişki içinde olmalıdır.
Madde 5	Hekim sürekli mesleki eğitim almaya devam etmelidir.
Madde 6	Hekim her başvuruda hastaya yardımcı olmak için elinden gelenin en iyisini yapmalıdır.
Madde 7	Hekim hastayı dış görünüşüne göre yargılamamalıdır.
Madde 8	Hekim hastanın anlayış düzeyine uyum sağlamalıdır.
Madde 9	Hekim hastanın istekleri için net bir sınır belirlemelidir.
Madde 10	Hekim öğrenciler için iyi bir rol model olmalıdır.
Madde 11	Hekim özel ve profesyonel yaşamı arasına net bir sınır koyabilmelidir.
Madde 12	Hekim ekibiyle profesyonel bir ilişki kurmayı hedeflemelidir.
Madde 13	İyi bir hekim olmak için çok fazla klinik bilgiye sahip olmak yeterli değildir.
Madde 14	Hekim-hasta iletişimi hasta yönetiminin temelidir.
Madde 15	Hekim, hastanın tıbbi olmayan sorunlarını da (kötü maddi durum, aile ilişkilerinde sorunlar vb.) anlamaya çalışmalı ve bunları hasta bakımına dâhil etmelidir.
Madde 16	Her hasta bireyselleştirilmiş bir bakımı hak eder.
Madde 17	Mesleki görüşünü, hastanın anlayabileceği ve kabul edebileceği şekilde hastaya sunmak hekimin görevidir.
Madde 18	Hekim hasta için en iyisinin ne olduğunu her zaman bilemez.
Madde 19	Hastanın mahremiyetini korumak hekimin yükümlülüğüdür.
Madde 20	Hekim hastaya ilgi göstermelidir.
Madde 21	Hastanın bilmediği bir şey varsa hekim bunu hastaya açıkça anlatmalıdır.
Madde 22	Hekimin hata yapabileceği kabul edilebilirdir.

Yöntem

Veri toplama araçları

Veri toplama aracı PAS ve yaş, cinsiyet, diş hekimliği mezuniyet sonrası plan gibi sosyodemografik soruları içermektedir. Çalışmanın etik onayı "Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Etik Kurulu"ndan alınmıştır (Toplantı Tarihi: 25.10.2023; Oturum Sayısı: 10, Karar No:48). Çalışmaya dâhil edilen tüm bireylere bilgilendirilmiş ve gönüllü onam formları imzalatılmıştır.

Mesleki değerlendirme ölçeği

PAS, tıp öğrencilerinin mesleki tutumlarını değerlendiren 22 maddelik bir öz değerlendirme aracıdır (Klemenc-Ketis & Vrecko, 2014). Ölçek 5'li Likert ölçeğine sahiptir: kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4) ve kesinlikle katılıyorum (5). Ölçek maddeleri 1-5 puan arasında puanlanmaktadır. Hiçbir madde ters puanlanmamaktadır. Ölçek üç boyuttan oluşmaktadır: 1) empati ve hümanizm, 2) mesleki ilişki ve gelişim ve 3) sorumluluk. Ölçekten elde edilen toplam puan 22 ile 150 arasında değişmektedir. Boyut puanları EH için 10-50 puan, PR-D için 8-80 puan ve R için 4-20 puandır. Yüksek puanlar profesyonelliğe yönelik daha olumlu tutumlara işaret etmektedir. Cronbach alfa değeri 0,90 olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin diş hekimliği öğrencilerine uyarlaması kapsamında gerçekleştirilen işlemler Tanrıverdi ve arkadaşlarının, Türkçeye uyarlamış oldukları PAS ölçeği diş hekimliği öğrencilerinin anlayabileceği şekilde diş hekimleri ve dil uzmanları tarafından güncellenmiş ve Tablo 1'de sunulmuştur. Veri toplamaya başlamadan önce 30 öğrenci ile bir pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamanın örnekleme, yaş aralığı ve cinsiyet gibi özellikler bakımından hedef gruba benzer olacak şekilde oluşturulmuştur. Pilot çalışmada katılımcılardan ölçek maddelerini yüksek sesle okumaları ve her birinin anlamını kısaca açıklamaları istenmiştir. Böylece öğrencilerin anlamakta güçlük çekip çekmedikleri ve anlam farklılığı olup olmadığı tespit edilmiştir. Daha sonra ölçeğe son şekli verilmiş ve diş hekimliği öğrencilerine uygulanmıştır. Pilot çalışmaya katılanlar kapsam dışı bırakılmıştır.

İstatistiksel analiz

Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri için SPSS v25.0 (IBM SPSS Corp., Armonk, NY, ABD) ve JAMOVI 2.5.3.0 paket programları kullanılmıştır. Demografik veriler tanımlayıcı istatistikler olarak verilmiştir. Sosyodemografik özellikler ortalama \pm standart sapma (SD) veya sayı ve yüzde olarak sunulmuştur. Ölçek puanları ortalama \pm SD olarak verilmiştir. Geçerlilik analizinde ilk olarak verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını değerlendirmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett küresellik testleri yapılmıştır. Ardından, ortalama madde puanlarındaki farklılıkları test etmek için Hotelling's T² testi ve yapı geçerliliğini test etmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Güvenilirlik için Cronbach alfa katsayısı, split-half

analizi ve Guttman split-half ve Spearman-Brown katsayıları analiz edilmiştir. Sınıf içi korelasyon test-tekrar test ile kontrol edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığı için korelasyon analizleri ve Cronbach's alpha kullanılmıştır. Faktör sayıları özdeğer >1 ve scree grafikleri ile belirlenmiştir. Birinci düzey DFA model sonuçlarının uyumu aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir: Ki-kare istatistiği (χ^2), Ki-kare serbestlik derecesi oranı (CMIN/DF), yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA), standardize edilmiş ortalama karekök (SRMR) ve karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) kullanılmıştır. P düzeyinin <,05 olması anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Katılımcıların demografik bulguları

Katılımcıların %37,8 erkek iken %62,2'si kadın idi. Ayrıca çoğunlukla (%27,9) 3. Sınıf ve %86,2'si uzman olmak isteyenlerden oluşmaktadır. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sosyodemografik verilerin sonuçları

		n	Yüzdelik Oran
Cinsiyet	Erkek	132	37,8
	Kadın	217	62,2
Sınıf	1	38	10,9
	2	48	13,8
	3	97	27,9
	4	79	22,7
	5	86	24,7
Gelecekte DUS kazanıp uzman olmak istiyor musunuz?	Evet	294	86,2
	Hayır	47	13,8

Ölçeğin geçerliliğine ilişkin bulgular

Bartlett'in küresellik testi ve Kaiser-Meyer-Olkin ölçümü.

KMO değeri 0,924'tür ve Bartlett küresellik testi istatistiksel olarak anlamlıdır (Ki-kare = 2763,245, serbestlik derecesi (DF) = 231, $p < ,001$). Böylece PAS ölçeğinin faktör analizi için uygun olduğu belirlenmiştir. Dağılım noktası testine göre ölçeğin üç bileşeni vardır ve üçüncünün dışındaki faktörler açıklayıcı değildir (Şekil 1, Tablo 3).

Doğrulayıcı faktör analizi.

Birinci düzey DFA modeline göre 10 Madde (1,2,3,4,6,8,10,16,19 ve 20. Maddeler) "Empati ve Hümanizm" alt boyutunda, 8 Madde (5, 9, 11, 12, 13, 14, 15 ve 22. Maddeler) "Mesleki ilişki ve Gelişim" alt boyutunda ve 4 Madde (7, 17, 18 ve 21. Maddeler) "Sorumluluk" alt boyutunda toplanmıştır (Şekil 2).

Tablo 4, modeli oluşturan her faktörün istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde katkıda bulunduğunu göstermektedir ($p < .05$).

Ölçeğin model uyumu

Birinci düzey DFA modelinin uyum iyiliği analizine göre, model çalışmanın orijinal yapısıyla uyumludur ($\chi^2 / df = 2.33$, RMSEA = 0.061, SRMR = 0.052, CFI = 0.901). Analiz sonuçlarımız χ^2 / df 'nin iyi bir uyum gösterdiğini, RMSEA, SRMR ve CFI'nin kabul edilebilir bir uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Uyum analizi sonuçları, literatürde yaygın olarak kullanılan uyum iyiliği indekslerinin referans değerleriyle birlikte Tablo 5'te sunulmaktadır.

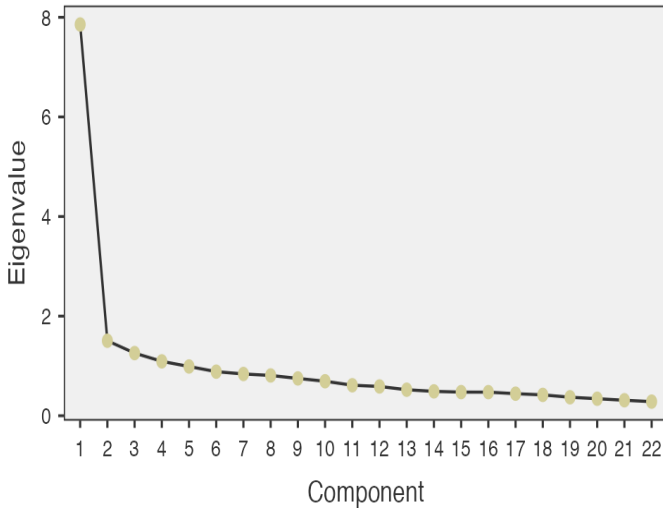
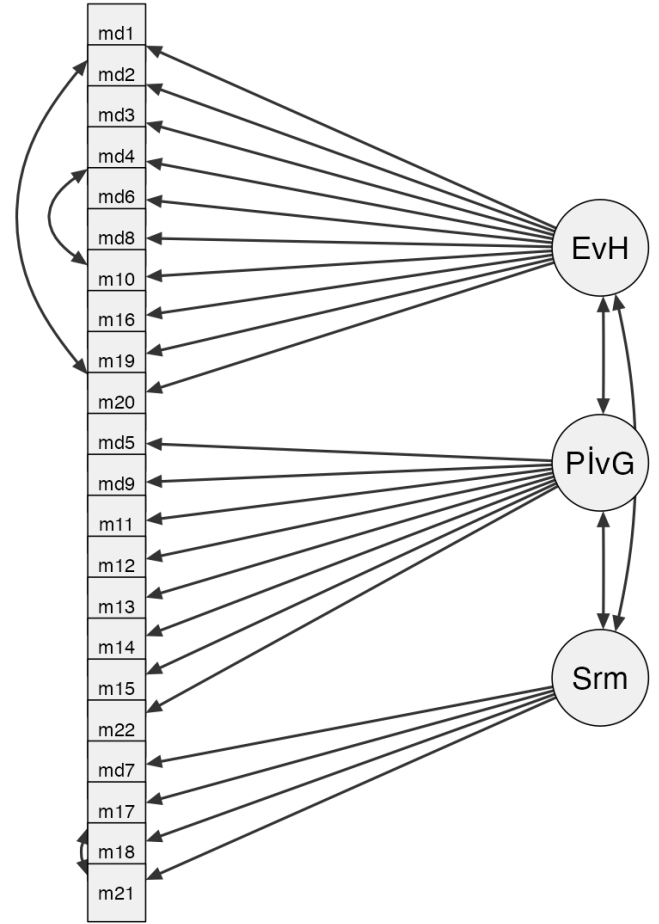
Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin bulgular

Çalışmamızda Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ölçeğin tamamı için 0.90, Empati ve Hümanizm, Mesleki İlişki ve Gelişim ve Sorumluluk için sırasıyla 0.87, 0.73 ve 0.62 olarak bulunmuştur. Tekrar testin Cronbach alfa değerleri ölçeğin tamamı için 0,91 ve boyutlar için 0,63 ile 0,88 arasındadır (Tablo 6). Ölçeğin güvenilirliğini ölçmek için yapılan split-half analizinde Cronbach

alfa değerleri 0,80 ve 0,88 olarak bulunmuştur (Tablo 7). Soru ortalamalarının eşitliği Hotelling T^2 testi ile test edilmiş ve ortalamalar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Hotelling's $T^2 = 656.608$, $F = 29.4$, $p < .001$) (Tablo 8).

Tartışma ve Sonuç

Değerlendirme eğitimin parçasıdır ve profesyonelliğin değerlendirilmesi de son derece önemlidir (Kersnik, 2012). Yeterlilik temelli tıp eğitimi anlayışına göre de öğrencilerin

Şekil 1. Scree grafiği

Şekil 2. Path Diagramı

Tablo 3. Ölçeğin güvenilirlik istatistik sonuçları

		Ölçek Güvenilirlik İstatistikleri			
		\bar{X}	SS	Cronbach's α	McDonald's ω
Test	Empati ve hümanizm	4,46	0,547	0,867	0,875
	Profesyonel ilişki ve gelişim	4,14	0,551	0,703	0,730
	Sorumluluk	4,16	0,62	0,588	0,621
	Toplam	4,29	0,509	0,901	0,912
Tekrar-Test	Empati ve hümanizm	4,36	0,560	0,877	0,879
	Profesyonel ilişki ve gelişim	4,15	0,527	0,713	0,737
	Sorumluluk	4,14	0,628	0,627	0,645
	Toplam	4,25	0,508	0,908	0,916

Tablo 4. Ölçek maddelerinin güvenilirlik istatistik sonuçları

Madde Güvenilirlik İstatistikleri					
				If Madde dropped	
	\bar{X}	SS	Madde-rest correlation	Cronbach's α	McDonald's ω
Madde 1	4,53	0,81	0,632	0,894	0,905
Madde 2	4,53	0,832	0,558	0,896	0,907
Madde 3	4,74	0,635	0,643	0,895	0,905
Madde 4	4,65	0,693	0,581	0,896	0,906
Madde 5	4,09	0,94	0,491	0,897	0,909
Madde 6	4,55	0,779	0,593	0,895	0,906
Madde 7	4,47	0,923	0,565	0,895	0,907
Madde 8	4,29	0,879	0,612	0,894	0,906
Madde 9	4,17	0,904	0,443	0,899	0,91
Madde 10	4,54	0,76	0,624	0,895	0,906
Madde 11	4,32	0,845	0,568	0,896	0,907
Madde 12	4,46	0,806	0,572	0,896	0,907
Madde 13	3,7	1,261	0,312	0,905	0,913
Madde 14	4,32	0,852	0,552	0,896	0,908
Madde 15	3,71	1,163	0,367	0,902	0,912
Madde 16	4,19	0,904	0,648	0,893	0,905
Madde 17	4,25	0,877	0,576	0,895	0,907
Madde 18	3,58	1,042	0,344	0,902	0,912
Madde 19	4,49	0,792	0,584	0,895	0,907
Madde 20	4,15	0,958	0,501	0,897	0,909
Madde 21	4,33	0,871	0,571	0,895	0,907
Madde 22	4,36	0,89	0,345	0,901	0,912

Tablo 5. KMO ve Bartlett's Test sonuçları

KMO ve Bartlett's Test		Değer
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği değeri		0,924
Bartlett's Küresellik Testi	Ki-Kare Değeri	2763,245
	df	231
	p	< .001

Tablo 6. Güvenilirlik İstatistik sonuçları

Güvenilirlik İstatistikleri			
		n	r
Cronbach's Alpha	1. Kısım	11	0,875
	2. Kısım	11	0,802
Formlar Arası Korelasyon		22	0,702
Spearman-Brown Katsayısı	Eşit Uzunluk	22	0,825
	Eşit Olmayan Uzunluk	22	0,825
Guttman Split-Half Katsayısı		22	0,825
Hotelling's T ²	İstatistik Değeri		656,608
	F Değeri		29,4
	p		<,001

Tablo 7. Model uyum indekslerinin sonuçları

Uyum İndeksler	İyi Uyum Aralığı	Kabuledilebilir Uyum Aralığı	Ölçülen Değer	Sonuç
CMIN/DF	$0 < \chi^2/SD \leq 3$	$3 < \chi^2/SD \leq 5$	2,331	İyi Uyum
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq ,05$	$,05 < RMSEA \leq ,08$	0,061	Kabuledilebilir Uyum
SRMR	$0 \leq SRMR \leq ,05$	$,05 < SRMR \leq ,10$	0,052	Kabuledilebilir Uyum
CFI	$,95 < CFI \leq 1$	$,90 < CFI \leq ,94$	0,901	Kabuledilebilir Uyum

mezuniyet için gerekli seviyeye ulaşmış olmadıklarının ölçülmesi ve değerlendirme yapılabilmesi gerekmektedir. Günümüzde çok çeşitli değerlendirme yöntemi mevcuttur. Türkiye’de uygulanan ölçekler arasında tıp öğrencilerinin profesyonel tutumlarının tüm boyutları ile değerlendirilebilmesi için Demirören ve Öztuna tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Penn State Üniversitesi Tıp Fakültesi Profesyonellik Tutum Ölçeği (PSCOM)” bulunmaktadır. Klemenc-Ketis ve Vrecko (Klemenc-Ketis & Vrecko, 2014) tarafından geliştirilen “Mesleki Değerlendirme Ölçeği (PAS)”, tıp öğrencilerinin profesyonellik tutumlarını değerlendirmek için kullanılan diğer bir ölçektir. PAS’ın empati, hümanizm, profesyonel ilişkiler ve sorumluluk gibi profesyonelliğin temel bileşenlerini barındırdığı bilinmektedir. Ölçeğin hem tıp öğrencilerinin profesyonel tutumlarının toplumsal ve biçimlendirici değerlendirilebilmesi hem de öğrencilerin öz değerlendirmesi için kullanılabilecek geçerli ve güvenli bir ölçek olduğu bildirilmiştir (Klemenc-Ketis & Vrecko, 2014). PAS, PSCOM’a göre daha az madde ile daha hızlı yanıtlanma olanağı sunan kullanımı kolay bir ölçektir.

Daha önce Tanrıverdi ve arkadaşlarının Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerine Türkçeye uyarlanmış oldukları PAS (Tanrıverdi ve ark., 2023) ile gerçekleştirdikleri çalışmada olduğu gibi çalışmamızda da kurumumuz dış hekimliği öğrencilerine uyarlanarak uygulanmıştır.

Bengaluru'daki dört farklı dış fakültesinden 480 dış hekimliği öğrencisinin mesleki gelişim konusundaki tutumlarını ve algılarını değerlendiren bir kesitsel tanımlayıcı çalışmada araştırmacılar, mesleki gelişimi değerlendirmek için PAS kullanmışlardır. Bulgular, lisans öğrencilerinin, stajyerlerin ve yüksek lisans öğrencilerinin hepsinin mesleki gelişime ilişkin en az bazı unsurlara sahip olduğunu göstermiştir. Cinsiyet açısından anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Araştırmacılar, bu endişelerin farkında olunması ve mesleki eğitim programlarına entegre edilmesinin, halk için daha iyi ve daha destekleyici bir sağlık hizmeti sunmasına yol açabileceğini belirtmektedirler (Amritha ve ark., 2019). Çalışma, dış hekimliği öğrencilerinin mesleki gelişim düzeylerini

Tablo 8. Faktör yükleri sonuçları

Faktörler	Maddeler	%95 Güven Aralığı					Z	p	Standardize Tahmini Değer
		Tahmini Değer	Standart Hata	Alt Sınır	Üst Sınır				
Empati ve Hümanizm	Madde 1	0,568	0,040	0,490	0,646	14,220	<,001	0,690	
	Madde 2	0,506	0,042	0,425	0,588	12,200	<,001	0,612	
	Madde 3	0,458	0,030	0,399	0,518	15,150	<,001	0,724	
	Madde 4	0,461	0,034	0,394	0,529	13,400	<,001	0,661	
	Madde 6	0,500	0,038	0,426	0,574	13,220	<,001	0,651	
	Madde 8	0,579	0,043	0,494	0,663	13,390	<,001	0,658	
	Madde 10	0,517	0,037	0,444	0,589	14,000	<,001	0,681	
	Madde 16	0,570	0,045	0,481	0,659	12,590	<,001	0,629	
	Madde 19	0,477	0,040	0,399	0,555	12,000	<,001	0,603	
	Madde 20	0,472	0,050	0,375	0,570	9,490	<,001	0,497	
Profesyonel İlişki ve Gelişim	Madde 5	0,511	0,050	0,413	0,610	10,200	<,001	0,545	
	Madde 9	0,436	0,049	0,341	0,531	8,960	<,001	0,487	
	Madde 11	0,569	0,044	0,484	0,654	13,050	<,001	0,679	
	Madde 12	0,533	0,041	0,452	0,614	12,950	<,001	0,669	
	Madde 13	0,359	0,072	0,218	0,500	4,990	<,001	0,285	
	Madde 14	0,475	0,045	0,386	0,563	10,510	<,001	0,562	
	Madde 15	0,406	0,066	0,278	0,535	6,190	<,001	0,348	
	Madde 22	0,327	0,051	0,228	0,426	6,470	<,001	0,363	
Sorumluluk	Madde 7	0,592	0,045	0,503	0,681	13,050	<,001	0,645	
	Madde 17	0,476	0,046	0,386	0,567	10,280	<,001	0,546	
	Madde 18	0,293	0,057	0,180	0,405	5,110	<,001	0,282	
	Madde 21	0,464	0,048	0,371	0,557	9,740	<,001	0,536	

değerlendirmek için kullanılacak bir ölçek sağlamaktadır, ancak örneklemin yalnızca bir şehirdeki öğrencilerden oluşması, sonuçların genellenebilirliğini sınırlayabilir.

Literatürdeki bir diğer araştırma, diş hekimliği öğrencilerinde mesleki gelişimi değerlendirmek için geliştirilen bir sistemin geçerliliğini ve güvenilirliğini incelemektedir. Araştırmacılar, daha önce geliştirilen bir kavramsal çerçeveye dayalı olarak, öğrencilerin gözlemlenen davranışlarını yansıtmalarını ve açıklamalarını teşvik eden bir değerlendirme programı tasarlamışlardır. Program, nicel olarak iç tutarlılık, ölçüt geçerliliği ve yapı geçerliliği açısından değerlendirilmiştir. Sonuçlar, öğrenci, personel ve ortak derecelerinin ortalamalarının benzer olduğunu ve taban veya tavan etkisi olmadığını göstermiştir. Tüm madde-toplam korelasyonları >0.6 ve Cronbach alfa = 0.95 'tir. Nitel veriler, değerlendirme süreci, eğitim değeri ve iyileştirme önerileri olmak üzere üç tema ortaya koymuştur. Araştırmacılar, değerlendirme programının yüksek iç tutarlılık ve geçerliliğe sahip olduğunu ve açık bir kuramsal modele dayalı bir değerlendirme sisteminin değerli bir eğitim aracı olduğunu belirtmektedirler (Zijlstra-Shaw ve ark., 2017).

Bu araştırma, duygusal zekâ (DZ) ile diş hekimliği öğrencilerinde mesleki gelişim arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Araştırmacılar, tıpta geçerliliği kanıtlanmış 21 maddelik bir araç olan "Mesleki Gelişim Mini Değerlendirme Alıştırması" (P-MEX) ve Duygusal Yeterlilik Envanteri'ni (EQ-i 2.0) kullanmışlardır. 49 ikinci sınıf diş hekimliği öğrencisi üzerinde yapılan korelasyonel bir kohort çalışmasında, genel EQ-i 2.0 puanları ile P-MEX puanları arasında anlamlı bir korelasyon bulunmamıştır. Ancak, EQ-i 2.0'ın "öz gerçekleştirme" ve "mutluluk" alt ölçekleri ile P-MEX puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Farah-Franco ve ark., 2017). Bulgular, DZ'nin belirli yönlerinin mesleki davranışlarla ilişkili olduğunu ve hem DZ hem de mesleki gelişimi değerlendirmek ve geliştirmek için çok yönlü bir yaklaşımın faydalı olabileceğini düşündürmektedir. Çalışmanın sınırlılıkları arasında küçük örneklem büyüklüğü ve tek bir okuldan katılımcıların seçilmesi bulunmaktadır.

Bizim çalışmamızda, Tanrıverdi ve arkadaşlarının diş hekimliği öğrencilerinin profesyonelliğe yönelik tutumlarını ölçmek için Türkçeye çevirerek kullandıkları Mesleki Değerlendirme Ölçeği'nin (PAS) geçerlilik ve güvenilirliği değerlendirilmiştir. Sonuçlar, aracın düzenli olarak kullanılabileceğini ve diş hekimliği öğrencileri için uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin geçerlilik araştırmasının bulguları, PAS'ın üç temel boyutunun "empati ve hümanizm", "mesleki ilişki ve gelişim" ve "sorumluluk" faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. Verilerin faktör analizi için yeterliliği, 0.924 'lük KMO değeri ve Bartlett küresellik testinin anlamlı sonuçları ile doğrulanmıştır. DFA sonuçlarına göre ölçek orijinal yapıyla uyumludur.

Güvenilirlik analizlerinde PAS'ın tamamı için Cronbach alfa değeri $0,90$ gibi yüksek bir değer olarak bulunmuş, bu da ölçeğin iç tutarlılığının önemli olduğunu göstermiştir. Hümanizm ve

empatinin alt boyutlar arasında en yüksek güvenilirlik değerlerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, profesyonelliğin belirlenmesinde hümanizm ve empatik tutuma yüksek değer verilmesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, test-tekrar test sonuçları ve iki yarı çalışmaları ölçeğin güvenilirliğini desteklemektedir.

Bu çalışma, PAS ölçeğinin diş hekimliği öğrencilerinin profesyonelliğe yönelik tutumlarını değerlendirmek için geçerli ve kullanışlı bir araç olduğu sonucuna varmıştır. Eğitim kurumları, bu tür ölçüm tekniklerini kullanarak profesyonellik eğitiminin etkinliğini değerlendirebilir ve geliştirebilir. Bununla birlikte, ölçeğin çeşitli öğrenci popülasyonları üzerinde daha fazla test edilmesi, genellenebilirliğini artırabilir ve birçok alanda kullanımına ilişkin daha kapsamlı ayrıntılar sunabilir.

Çalışmanın sınırlılıkları

Ölçeğin diş hekimliği öğrencilerindeki kullanımının daha iyi anlaşılabilmesi için daha büyük örneklemelerde çalışılması gerekmektedir. Öğrencilerin arasındaki kültürel farklılıklar dikkate alındığı zaman ölçek tam uygun olmayabilir ve bu durumu göz önünde bulunduran çalışmaların yapılması gerekebilir. Madde sayısının fazla olması sonuçların geçerliliğini ve güvenilirliğini etkileyebilir.

Teşekkür: Çalışmaya katılan tüm öğrencilere ve değerli tavsiyeleri için Profesör Janko Kersnik'e teşekkür ederiz.

Etik Komite Onayı: Etik onay "Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Etik Kurulu"ndan alınmıştır (Toplantı Tarihi: 25.10.2023; Oturum Sayısı: 10, Karar No:48).

Bilgilendirilmiş Onam: Çalışmaya dâhil edilen tüm bireylerden bilgilendirilmiş ve gönüllü onam formları imzalatılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Tasarım – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Denetleme – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Kaynaklar – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Analiz ve/veya Yorum- D.Ö.E., K.K.; Literatür Taraması - K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Yazıyı Yazan- K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Eleştirel İnceleme – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Acknowledgements: We thank all students who participated in the study and Professor Janko Kersnik for his valuable advice.

Ethics Committee Approval: Ethical approval was obtained from the "Atatürk University Faculty of Dentistry Ethics Committee" (Meeting Date: 25.10.2023; Session Number: 10, Decision No: 48).

Informed Consent: All individuals included in the study were informed and signed voluntary consent forms.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Design – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Supervision – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T., Resources – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Data Collection and/or Processing – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Analysis and/or Interpretation - D.Ö.E., K.K.; Literature Search - K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Writing – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.; Critical Review – K.K., D.Ö.E., Ş.D., E.Ç.T.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to

declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Amritha, N., Vanishree, M., Chandra, K. M., & Babu, P. (2019). Assessment of dental students' attitudes and perceptions toward professionalism. *Journal of Indian Association of Public Health Dentistry*, 17(1), 19-24.
- Bahaziq, W., & Crosby, E. (2011). Physician professional behaviour affects outcomes: A framework for teaching professionalism during anesthesia residency. *Canadian Journal of Anesthesia*, 58(11), 1039.
- Brennan, M. D., & Monson, V. (2014). Professionalism: Good for patients and health care organizations. *Mayo Clinic Proceedings*.
- Campbell, E. G., Regan, S., Gruen, R. L., Ferris, T. G., Rao, S. R., Cleary, P. D., & Blumenthal, D. (2007). Professionalism in medicine: Results of a national survey of physicians. *Annals of Internal Medicine*, 147(11), 795-802.
- Cohen, J. J. (2006). Professionalism in medical education: An American perspective: From evidence to accountability. *Medical Education*, 40(7), 607-617.
- Elcin, M., Odabasi, O., Gokler, B., Sayek, I., Akova, M., & Kiper, N. (2006). Developing and evaluating professionalism. *Medical Teacher*, 28(1), 36-39.
- Farah-Franco, S., Singer-Chang, G., & Deoghare, H. (2017). Advancing the measurement of dental students' professionalism. *Journal of Dental Education*, 81(11), 1338-1344.
- Goold, S. D., & Lipkin, M. J. (1999). The doctor-patient relationship: Challenges, opportunities, and strategies. *Journal of General Internal Medicine*, 14(Suppl 1), S26.
- Husain, N. E., Elsheikh, N. M. A., Elsheikh, M. N., Mahmoud, A., Sukkar, M. Y., Ibnouf, M. A., & Ahmed, M. H. (2018). Final year medical students and professionalism: Lessons from six Sudanese medical schools. *Journal of Public Health and Emergency*, 2.
- Kersnik, J. (2012). Learning and teaching to educate future GPs. In *Family Medicine* (Vol. 18, pp. 199-200). Taylor & Francis.
- Klemenc-Ketis, Z., & Vrecko, H. (2014). Development and validation of a professionalism assessment scale for medical students. *International Journal of Medical Education*, 5, 205.
- Merle, C. L., Wuestenfeld, J. C., Fenkse, F., Wolfarth, B., Haak, R., Schmalz, G., & Ziebolz, D. (2022). The significance of oral inflammation in elite sports: A narrative review. *Sports Medicine International Open*, 6(02), E69-E79.
- Reed, D. A., West, C. P., Mueller, P. S., Ficalora, R. D., Engstler, G. J., & Beckman, T. J. (2008). Behaviors of highly professional resident physicians. *JAMA*, 300(11), 1326-1333.
- Riley, S., & Kumar, N. (2012). Teaching medical professionalism. *Clinical Medicine*, 12(1), 9-11.
- Sox, H. (2002). Medical professionalism in the new millennium: A physician charter. *Annals of Internal Medicine*, 136, 243-246.
- Swing, S. R. (2007). The ACGME outcome project: Retrospective and prospective. *Medical Teacher*, 29(7), 648-654.
- Tallis, R. C. (2006). Doctors in society: Medical professionalism in a changing world. *Clinical Medicine*, 6(1), 7.
- Tanriverdi, E. Ç., Nas, M. A., Kaşali, K., Layık, M. E., & El-Aty, A. A. (2023). Validity and reliability of the Professionalism Assessment Scale in Turkish medical students. *PLOS ONE*, 18(1), e0281000.
- Wensing, M., & Kersnik, J. (2012). Improving the quality of care for patients with chronic diseases: What research and education in family medicine can contribute. *The European Journal of General Practice*, 18(4), 238-241.
- Zijlstra-Shaw, S., Roberts, T., & Robinson, P. (2017). Evaluation of an assessment system for professionalism among dental students. *European Journal of Dental Education*, 21(4), e89-e100.